

"לבניינה של תורה" – חלק שטז

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"שְׂמֵחָה בְּמַעוֹנָה"

חתונה באווירת בית המדרש

"אֲשֶׁר בָּרָא טָשִׁיּוֹן וְשִׂמְחָה, חֶתֶן וְכֶלֶה"

בימי צעירותי, כאשר למדתי בישיבה בשיעורים ד' ו-ה' עד המלחמה, למדתי בכל יום בחברותא עם ר' אריה יהושע שטראוס הי"ד את הספר "תפארת ישראל" של המהר"ל. לפיכך יש לספר זה חביבות יתרה אצלי, שממנו נעסוק בסוגיה היום. יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה של ר' אריה, שבקרוב ימלאו שישים שנה להולדתו.

בפרק ל' של הספר עוסק המהר"ל בעניין שמחת חתן וכלה, וכותב שהזיווג של חתן וכלה הוא בניין אלוקי: "ואין לך מציאות יותר שלם מזיווג חתן וכלה". מדוע השמחה בחתונה היא כל כך גדולה? מבאר המהר"ל שהסיבה לדבר היא

שאין בעולמנו מציאות יותר שלימה מנישואין, ולכן יש בהם שמחה כזו, שמחה שלימה. אני חושב שזו סיבה לכך שכאשר הנביאים מדברים אודות שמחת הגאולה הם ממשילים את הדבר לשמחת חתן וכלה, כפי שאומר הנביא ישעיהו: "וַיִּשְׂשׂוּ חֶתֶן עַל כֶּלֶה יִשְׂשׂוּ עַל־אֶלְקִינָה". זהו הביטוי המתאים להדגים לנו עד כמה נפלאה שמחת הגאולה.

ברוך ה', זוכים אנו בישיבה לשמחה עליונה כזו. מצד אחד קיימת כיום תופעה שיש שלא מתחתנים, ומצד שני ישנה תופעה הפוכה של חתונות בגיל צעיר. בעזרת ה', בשבוע הבא עלינו לטובה נזכה לחתונתו של בחור משיעור א'. איני זוכר כדבר הזה בשנים האחרונות.

חשבתי שנכון וראוי לדבר על האופן הראוי בו על השמחה השלימה הזו להיעשות. בעזרת ה' ייזכו כל היושבים כאן לבנות את ביתם מתוך ידיעה שנישואין הם בניין אלוקי גדול, והחתונה היא שלמותה של שמחה זו.

"כיצד מרקדין לפני הכלה?"

ביום העיון שהתקיים בחנוכה עסקנו כדרכנו בעניין ההתמודדות עם הרוח החיצונית לבית

המדרש, עם רוח הרחוב. בפעם זו עסקנו בהתמודדות שהציבור וכל אחד ואחד מאיתנו מתמודד עם המדיה.

אבל, האמת ידועה לכל – הרוח הכללית המצויה נכנסת לחיינו בתחומים רבים. כמעט בכל סוגיה שאנחנו חיים בה

נכנסת אלינו הרוח הכללית המקיפה את עולם בית המדרש, שהוא עולם של שלימות. גם בתחום זה, תחום החתונות, ישנו מבט חיצוני של האופן בו נראית חתונה, וישנו מבט מתוך בית המדרש, כפי שלימדונו רבותינו². מורי ורבי, הרב הדרי זצ"ל, היה מדבר איתנו על כך לפני החתונות, וגם אני הקטן חשבתי לעסוק בכך היום בסייעתא דשמיא.

"וַיִּנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם"

כפי שאמרנו, החתונה היא שמחה גדולה ביותר על הבניין האלוקי של הנישואין. אם כן, באיזו אופן תיראה חתונה שמחה? מהי השמחה? האם

² עיין בית הבחירה למאירי, ברכות, דף ו, עמוד ב: "יש דברים שהאדם צריך להתעורר בהם לשמחה, ואחת מהם סעודת חתן שראוי לשמח שם בכל מיני שמחות, ובלבד שלא לבא לידי הוללות, אלא שתהא יראת ה' קבועה בלב מכל מקום".

¹ פרק סב, פסוק ה

”זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'”

אנשים רבים בדורנו נוסעים לבתי מלון בחנוכה או בשבתות או בעיתות שמחה. העולם עובר הרבה תהפוכות. ודאי בודקים קודם לכן האם יש למלון זה תעודת כשרות, אף ראוי לבדוק שתהיה במקום כשרות מהודרת. מטרידה אותי שאלה בעקבות מספר מקרים שנתקלתי בהם ושנאשים תיארו לפניי: האם סעודה במלון כשר אך בחדר – אוכל המצוי מעל בריכה מעורבת ששוחים בה בבגדי-ים היא אכן סעודה כשרה? נשאלתי פעם על ידי תלמידים בישיבה שמשפחתם ערכה שבת בבית מלון, אבל האווירה בבית מלון זה כלל לא שייכת לאווירת השבת. על אף שהמלון כשר בכל זאת כל האווירה שבמלון היא אנטי-שבת, אנטי-קודש. האם אפשר להיות שם בשבת?

ודאי שכשרות המזון חשובה מאוד. מאוד חשוב שנאכל בכשרות מהודרת, הרי התורה קוראת על מאכלות אסורות⁶: ”וְנִטְמְתָם בָּם”, ואיננו רוצים לטמא את נפשנו. אומר מו”ר הרב אביגדר נבנצל שליט”א שבדורנו ישנו הרבה אוטם הלב, משום שמצויים תולעים וחרקים רבים במזון.

רבים כיום האוכלים פעמים רבות מחוץ לבית. אמנם, ידוע כמדומני שהרב נבנצל שליט”א אינו נוהג לאכול מחוץ לביתו, וכן ידוע שהרב מרדכי אליהו זצ”ל לא נהג לאכול מחוץ לביתו. אכן כולנו כן אוכלים מחוץ לבית, אולם יש לשים לב שישנה חשיבות רבה לצריכת מזון מהודר.

דבר אחד הוא כשאדם דואג לעצמו שבביתו יהיה מזון כשר ומהודר. על גבי כך ישנו דבר נוסף שכאשר הוא מקיים אירוע והוא אחראי להזנתם של אחרים, באחריותו לדאוג לכשרות המזון של כל הנאספים. ברוך ה' זכו החתן והכלה להתחתן,

שתיית אלכוהול, למשל, היא שמחה? ייתכן שברחוב יסכימו עם כך, הרי יכול להיות שאדם יתרומם מכך, כפי שבפורים מורה ההלכה לשנות יין.

אמנם, במסכת אותה לומדים בישיבה, מסכת גיטין, בדף ז ישנה סוגיה העוסקת בזמרה בזמן הזה: ”זמרא מנא לן דאסיר?” מסיקה הגמרא שהזמרה בליווי כלים אסורה, ועל יין אסורה אפילו זמרה בפה בלבד, שנאמר³: ”בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יֵינִי”. כך פוסק ה”שולחן ערוך” בהלכות זכר לחורבן⁴: ”ואפילו שירה בפה על היין אסורה, שנאמר: 'בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יֵינִי'. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזיכרון חסדי הקב”ה על היין”. שתייה שמרוממת מותרת, כפי ששמחת פורים הינה בשתיית יין. אמנם, אם השמחה אינה מכוונת לכיוון זה אלא לו לאדם לשותות⁵. מוסיף הרמ”א, כדעת התוספות בסוגיה: ”וכן לצורך מצווה, כגון: בבית חתן וכלה”. זוהי דוגמא לשמחה שלימה שאומרים בה שירות ותשבחות ומותרת אף על היין.

אם כן, כמה חשובה התזמורת! לכן, כאשר חתן מגיע עם כלתו לבחור תזמורת יש לשים לב לחשיבות הבחירה בתזמורת של יראי ה'. עד כמה אנו חשים התרוממות בחתונה שבה מנגנת תזמורת של יראי ה' ובייני”שים רוקדים. הרי זה התעלות ממש כמו בפורים! זוהי התרוממות הנפש והרצון! חייל אחד שיתף אותי בכך שהוא ממש מצפה לאחת החתונות. בצבא הוא חי חיים אפורים ולא מצליח להתעלות, אבל הוא כבר יודע שבחתונת חבר מסוים הוא יוכל להתרומם קצת ולעלות, לנשום מעט מאוויר הפסגות ומהאור של הישיבה ושל התורה. לכן, מאוד דחפתי וניסיתי שתהיה לנו תזמורת של בוגרי הישיבה.

⁶ ויקרא, פרק יא, פסוק מג. עיין יומא, דף לט, עמוד א: ”תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטמטמת לבו של אדם (רש”י: אוטמת וסותמת מכל חכמה), שנאמר: 'ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם' - אל תקרי: 'ונטמאתם' אלא 'ונטמטם'”. עיין עוד מסילת ישרים, פרק יא: ”והמקל בהם במקום שאמרו להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו... כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו... והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו”.

³ ישעיהו, פרק כד, פסוק ט

⁴ אורח חיים, סימן תקס, סעיף ג

⁵ עיין רמב”ם, הלכות יום טוב, פרק ו, הלכה כ: ”כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש... שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל”; עיין עוד בית הבחירה למאירי, מגילה, דף ז, עמוד ב, ד”ה חייב.

בפרט שאין להקל, חלילה, כמצוי כיום בחוץ, בריקודים מעורבים⁹. אפילו כאשר רוקדים בנפרד, חייבת להיות מחיצה בין הרוקדים והרוקדות. על המחיצה להיות מחיצה של ממש, שתבדיל ולא יראו משום צד את הבנות והנשים הרוקדות, לא כסתם 'סימנא מילתא'. צריך להקפיד בדבר הזה. הרי רוצים שיהיה בניין אלוהי בשלמות.

כשלימד מו"ר הרב הדרי זצ"ל את פרשת נדב ואביהו הוא לימדנו יסוד גדול: הרב הדרי הגדיר שיש מושג הנקרא: 'צניעות אינטלקטואלית'. כלומר, מבחינת הכללים היבשים אפשר לומר שלבוס זה של אישה מסוימת, למשל, הוא כיאות. אבל באמת זהו סוג של לבוש חצוף הנוגד וסותר את הצניעות.

כוונתי בעניין הזה גם לכך שאל לנו להכניס לחתונותינו את הנורמות הקיימות בחוץ וברחוב. עיקר החתונה היא החופה. שמעתי ממו"ר הרב כץ שישנה יותר מעלה להגיע לחופה אם ניתן. שם מצוות השמחה והחובה לשמח גדולה יותר. סביב לחופה יש סעודת מצווה ושמחה של מצווה. יש שמכבדים את הסעודה ביין, ואכן הדבר מותר אם אכן תהא זו סעודת שירות ותשבחות, אבל חלילה לנו שתהיה הוללות. פשוט אין לכך מקום.

”מְקַדֵּשׁ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֲפָה וְקִדּוּשִׁין”

כשמזמינים את הישיבה יש לחשוב תמיד על המקסימום. כשלאדם יש רב הוא חושב תמיד מה היה רבו אומר על כך. הוא רואה את הרב לנגד עיניו. הוא שואל את עצמו: האם רבי היה נכנס לפה? האם רבי היה אוכל פה? כך על כל פנים אני מחנך את עצמי ואת בני ביתי. כאשר עורכים שמחה אני משתדל שרבי יוכל להיות שם, להיכנס ולאכול ואני אהיה רגוע. זה המדד אצלי. אני חושב שכך ראוי לחשוב.

האם בשל כך יש מקום להכשיל יהודים במאכלות אסורות, חלילה? ודאי שיש להיזהר. כולנו יודעים, ואף בעבר קיימנו יום עיון בנושא, כי נושא הכשרות במדינה הוא נושא מורכב, משום שיש בו התנגשות בין כסף וכשרות. כשכסף וערכים מתנגשים זו התנגשות חזקה מאוד, כידוע לכל מי שקצת התבגר.

כשרות אינה דבר פשוט. מאוד חשוב שיהיה משגיח במקום. על החתן לבקש מהוריו, שבנוסף לכשרות ואפילו לכשרות מהודרת יהיה משגיח במקום. חתונה הרי בכל מקרה עולה כל כך הרבה כסף. יש צורך במשגיח במקום כפי שאנו מעסיקים בישיבה. בישיבה אנו מאוד מקפידים בעניין זה מפני שאנו מאכילים את התלמידים וברצוננו שהם יתעלו וילמדו תורה, ולכן חשוב האוכל שנכנס לפה כדי שהיוצא ממנו יהיה טהור וקדוש.

”וַיַּעֲנוּ עַל הַעֲרִיּוֹת”

נושא נוסף. בזימון של חתונה מוסיפים: **”שְׁהִשְׂמַחָה בְּמַעֲוֹנָה”**, זהו נוסח מיוחד הקיים רק בחתונה. הכוונה היא ששמחה זו היא במעונו של הקב"ה. בחתונה העליונים ששים בשמחה שבתחתונים. אמנם, כתבו הפוסקים⁷ שכדי שניתן יהיה לברך **”שְׁהִשְׂמַחָה בְּמַעֲוֹנָה”** צריך שהחתונה לא תהיה מעורבת, שלא יישבו גברים ונשים יחדיו ובפרט אם הן לא לבושות בצניעות. אמנם יש הרבה המקלים בעניין, ויש על מה לסמוך לפחות בדיעבד, משום שיש מקום להקל לציבור שנוהג בכל דרכיו להיות מעורב ולברך **”שְׁהִשְׂמַחָה בְּמַעֲוֹנָה”**⁸. לכתחילה, כמובן שאומרים כולם, ראוי לזה שיכול ויש סיפק בידו לעשות חתונה נפרדת. בחתונתו תהא השמחה שלימה. חתן וכלה אלו יתחילו את החיים ברגל ימין ובטהרה, ולא מתוך כישלונות, חלילה. הלוא זהו בניין אלוהי!

⁹ עיין ביאור הלכה, סימן שלט, ד"ה להקל (בשם שו"ת זכרון יוסף): "אין לך גדר ערוה גדול מזה לבטל המחולות והרקודין של אנשים ונשים יחד בין נשואות ובין פנויות, שאין לך דרגא לזנות ומעלה לעריות והרגל לעבירה יותר מזה, ואנחנו שקבלנו תורתו מחוייבין לעשות גדר וסייג שלא יעשה כן".

⁷ עיין ספר חסידים, אות שצג; בית חדש, אבן העזר, סימן סב, אות יב; משנה ברורה, סימן תטו, סעיף קטן ב.

⁸ לבוש, אורח חיים, מנהגים, אות לו; פתחי תשובה, סימן סב, סעיף קטן יח.

”בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעָהוּ”

כאשר יוצאים מהשיבה לצורך שמחה גדולה, שמחה שלימה, הרי שזו צריכה להיות יציאה של מצווה. אם לא כך הדבר אם כן מדוע מבטלים סדר ערב? מדוע מבטלים תורה? כמו שאנו מחנכים שהיציאה לצבא תהיה יציאה של מצווה – כפי שברוך ה' ניכר על חיילינו, הידועים לכל כיראי שמיים וכסמל לכל שאר החיילים ברוך ה' – כך אנחנו רוצים לומר גם בעניין הזה.

אלו הם ממש דברי הגמרא בברכות¹⁰: ”אִיזוּהִי פִרְשָׁה קִטְנָה שֶׁכָּל גּוֹפֵי תּוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ? בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעָהוּ וְהוּא יִישֹׁר אֶתְחַתֵּיךָ”, ה' יסייע לך. מה פירוש ”בְּכָל דְּרָכֶיךָ”? מבאר הרב ב”מוסר אביך”¹¹ שבכל העניינים שאנו עושים צריכה להיות שלימות של עשייה במצווה זו כרצון ה' – בשיבה, בלימוד, בתפילה. כמו שצריכים להיות לימוד תורה ותפילה. גם בצבא שהוא סוג אחר של שליחות תורנית שאנו מבצעים, שליחות של מצווה, יש להיראות כפי שצריך להיראות חייל בן-תורה; גם ברחוב, בבית ובפנימייה עלינו להיות כפי שצריך להיראות בן-תורה בעבודת ה' שלו. כאשר הוא נוסע הביתה לכיבוד הורים, אף זה חלק מ'בכל דרכיך'. וגם חתונתו או חתונתם של חבריו או משפחתו צריכה להיראות חתונה שטובה בעיני ה', ועל ידי כך תהיה בניין של זיווג אלוקי.

הקב”ה הטוב ישרה שכינתו בתוכנו ויקוים לעד ולעולמי עולמים בכל הבתים הנבנים בשיבה ומכוח השיבה, כחתונות של בוגרים המגיעים הנה ולומדים עם מדריכי החתנים בשיבה: ”זכו – שכינה ביניהן”¹².

לכן אני רוצה לומר כמה דברים שבודאי יש להקפיד. קבענו לא מזמן וועדת ר”מים שתקבע סדרי חתונות בשיבה, ובעזרת ה' ייצא הדבר לדרך. יש לקבוע סדרים ביחס לשעת היציאה לחתונה ולחזרה ממנה, ולשאר דברים.

ברצוני לומר כאן מספר כללים: דבר ראשון, כשהולכים להזמין אולם יש לבקש מההורים שהאולם יהיה בכשרות מהודרת. אפשר לומר להם: ”אני רוצה שהר”מים ורבותי ושאר תלמידי החכמים ובני השיבה שאני דואג להם לאכול יאכלו בכשרות כמו שבישיבה דואגים להם”. אם הדבר יהיה חשוב לנו, החתן והכלה, ונבקש אותו מהורינו, הרי שבמשפחה נורמאלית רוצים שהחתן והכלה יהיו שמחים וזוהי הרי השמחה שלהם, ובוודאי יסכימו.

דבר שני – אם זו אינה חתונה נפרדת, כפי שקורה ברוב השמחות בשיבה, יש לדאוג מראש ולעשות כל מיני תוכניות כך שבני השיבה יישבו בצד אחד בנפרד, וחברות הכלה תשבנה בצידו השני של האולם ובריחוק בצורה נפרדת וצנועה. בודאי שאנו מעוניינים שידוכים, אך זוהי אינה הדרך.

דבר שלישי – בזמן הריקודים חובה שתהיה מחיצה המפרידה לגמרי בין הרוקדים והרוקדות. דבר רביעי – התזמורת שבונה את אוירתה של החתונה תהיה תזמורת של יראי ה', תזמורת שהריקודים והשמחה שהיא משרה יהיו באמת התעלות ושמחה אמיתית של בני תורה.

אם לא מקפידים על אחד מהדברים האלו הרי שאצלי זו שאלה אם אפשר להשתתף בחתונה שכוז. כך ראיתי אצל מו”ר הרב הדרי, ואצל מו”ר הרב נבנצל שיאריך ימים, שהייתה חתונה מסוימת של אחד מבני השיעור שאני הייתי החצר”ם באותו השיעור, וכך הוא אמר לבני השיעור. אנו מעבירים תורה, אנו מעבירים כיצד רבותינו רואים את התורה, כיצד משה רבנו חושב שצריכה להיראות ההלכה. אנו מתרגמים את הכתוב בספרים להלכה למעשה.

¹⁰ דף סג, עמוד ב

¹¹ פרק ב, אות ב

¹² סוטה, דף יז, עמוד א

